

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ КРИТЕРІЇВ КЛАСИФІКАЦІЇ СЛІВ ПО ЧАСТИНАХ МОВИ

вивчення одного й того ж елективного курсу для різних учнів можуть бути різними та при цьому рівноцінними з точки зору інтересів учнів.

Якщо будувати елективний курс, виходячи з інтересів учня, а не з позиції “учні повинні засвоїти”, то питання про форми атестації та критерії оцінки повинні розв’язуватися разом з учнями.

1. Даутова О.Б. Психолого-педагогические основы выбора профиля обучения. [Учеб.-метод. пособие для учителей] / О.Б. Даутова, Т.В. Менг, Е.В. Пискунова [под ред. А.П. Тряпицкой.] – СПб.: КАРО, 2006. – 112 с.

2. Демина Т.О. Предпрофильная подготовка как

одно из условий профессионального самоопределения школьника // Профильная школа. – 2006. – №1. – С. 45 – 48.

3. Колесніков Н., Ермолаєва О. Профорієнтація і предпрофільна підготовка // Народное образование, 2004. – №1. – С. 97 – 100 (С. 97).

4. Ладнушкіна Н.М. Предпрофільна підготовка випускників основної школи // Школьные технологии. – 2005. – №1. – С. 71 – 84 (С. 72).

5. Павлютенков С.М. Компетентний випускник – мета і результат діяльності школи // Гімназія на зламі століть. – К.: ВПУ “Летопись – ХХ”, 1999. – С. 104 – 115. (С. 110).

6. Петунік О.В., Трофімова Л.В. Елективні курси на етапі предпрофільної підготовки // Школьные технологии. – 2006. – №1. – С. 88 – 90 (С. 88).

Стаття надійшла до редакції 17.03.2010

УДК 81’367.6/7

Ольга Юзьвяк, викладач кафедри романської філології та компаративістики
Аліна Леснянська-Дошак, викладач кафедри романської філології та компаративістики
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ КРИТЕРІЇВ КЛАСИФІКАЦІЇ СЛІВ ПО ЧАСТИНАХ МОВИ

У статті висвітлюється проблема принципів відбору класифікації лексики по частинах мови. Подаються різні підходи щодо розподілу слів по частинах мови. Здійснено аналіз типологічних класифікацій лексики.

Ключові слова: мова, класифікація, семантизація, типологічні критерії, частини мови, систематизація, слово, лексема, словоформа.

В статье освещается проблема принципов отбора классификации лексики по частям речи. Подаются разные подходы относительно распределения слов по частям речи. Осуществлен анализ типологических классификаций лексики.

Ключевые слова: язык, классификация, семантизация, типологические критерии, части речи, систематизация, слово, лексема, словоформа.

In the article the problem of principles of selection of classification of vocabulary lights up by installments of speech. Different approaches are given in relation to distributing of words by installments of speech. The analysis of typologic classifications of vocabulary is carried out.

Key words: language, classification, stemantization, typologic criteria, parts of speech, systematization, word, lexeme, word-part.

Постановка проблеми. Відомо, що склад частин мови та їх ієрархія нерідко зумовлюються прийнятими дослідником критеріями, зокрема відмінностями у виборі критеріїв. На сучасному етапі використовують чотири основні критерії: семантичний, морфологічний, синтаксичний і словотвірний. Деякі лінгвісти в основу класифікації лексики на частини мови кладуть один – провідний, на їхню думку, критерій. Інші ж дотримуються погляду, що лише при врахуванні всіх чотирьох критеріїв можна побудувати чітку систему частин мови. У результаті маємо велику кількість класифікацій словникового складу лексики. Яка ж класифікація є найкращою? І який

критерій є провідним? Ось питання, навколо яких точиться гостра полеміка вже декілька століть і на які досі важко дати вичерпну відповідь.

Аналіз останніх досліджень. Над питанням розподілу слів по частинах мови працювали такі мовознавці, як: Л.В. Щерба, Ю.С. Маслов, В.Г. Гак, А.М. Мухин, І.К. Кучеренко, А.Н. Савченко, В.Г. Адрони. Проблема залежності розподілу слів по частинах мови від того чи іншого критерію класифікації знайшла своє відображення в працях О. Есперсена, Ф.Ф. Фортунатова, В.Г. Жирмунського, Ш. Балли, О.П. Суника.

Мета роботи – дослідити типи існуючих класифікацій словникового складу лексики по

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ КРИТЕРІЇВ КЛАСИФІКАЦІЇ СЛІВ ПО ЧАСТИНАХ МОВИ

частинах мови, проаналізувати переваги й недоліки основних критеріїв класифікацій, що своєю чергою повинно допомогти побудові більш точної системи частин мови.

Виклад основного матеріалу. Система частин мови сформувалася на перетині лексики, синтаксису і морфології, і дослідження їх у цьому аспекті повинно базуватися на матеріалі різних мов. Проблема частин мови не може вважатись розв'язаною й на сьогодні, оскільки невирішеними залишаються такі дискусійні питання, як:

1) кількість частин мови. В різних мовах виокремлюють неоднакову кількість частин мови (в українській мові є десять частин мови, в індійській мові йума – лише дві, в китайській три і т.д.);

2) одиниці, що розподіляються між частинами мови – слова, лексеми чи словоформи (І. Милославський);

3) ознака класу слів, що є частиною мови – граматична (О. Реформатський), лексико-граматична (В. Виноградов) чи семантична група слів (І. Милославський);

4) ієрархічна система частин мови;

5) віднесеність слів до певної частини мови (порядкові числівники, займенники, дієприкметники).

Провідними принципами класифікації частин мови більшість мовознавців вважають категоріальне значення, морфологічні категорії та синтаксичні властивості слів. Головні розбіжності щодо частин мови виявляються саме у критеріях їх класифікації. Очевидним є факт, що склад частин мови та їх ієрархія нерідко зумовлюються прийнятими дослідником критеріями, зокрема відмінностями у виборі критеріїв. Питання про застосування одного або декількох критеріїв при класифікації частин мови протягом тривалого часу було і залишається в сучасній лінгвістиці центральною проблемою наукової граматики. Щодо кількості критеріїв висловлювалися інколи діаметрально протилежні погляди. До полярних поглядів належить визнання єдиного критерію класифікації, з одної боку, і необхідності застосування комплексу різних критеріїв, з іншого. У межах класифікації за одним критерієм (*гомогенної класифікації*) і класифікації за декількома різними критеріями (*гетерогенної класифікації*) також спостерігаються внутрішні відмінності. Так, прихильники гомогенної класифікації визнають єдиним критерієм розподілу слів за частинами мови або лексичний, або морфологічний, або синтаксичний критерій. Послідовним прихильником лексичної класифікації частин мови був Ш. Баллі [2, 128 – 130].

Необхідність тільки морфологічного критерію обґрунтовує, зокрема, А. Мухін [8, 162 – 163, 171 – 176]. На думку О. Суника, загальнограматичні значення частин мови становлять єдину ознаку, за якою слова об'єднуються в ці класи [13, 26 – 40; 43 – 44]. Гетерогенна класифікація в різних модифікаціях знайшла своє відображення в працях Л. Щерби, В. Виноградова, В. Жирмунського, І. Кучеренка, В. Адмоні та ін. При гетерогенній класифікації частин мови спостерігаються як кількісні, так і якісні її різновиди. Зокрема, В. Жирмунський, поділяючи в основному погляди школи В. Виноградова, розглядає частини мови як лексико-граматичні категорії (розряди) слів, у дефініції яких необхідно враховувати як значення слова, його лексико-семантичний зміст, так і його граматичну форму – морфологічну та синтаксичну [5, 18 – 19]. Недвозначно про пріоритет семантичного критерію щодо морфологічного висловився Л. Щерба: “А втім, навряд чи ми тому вважаємо *стол*, *медведь* іменниками, що вони відмінюються; швидше ми тому їх відмінюємо, що вони іменники” [17, 79]. Вихідним і провідним при визначенні поняття “частина мови” та граматичній класифікації слів І. Кучеренко вважає реальне значення слова, підкреслюючи, що специфікою реального значення слова в кінцевому підсумку визначаються і граматичні його атрибути [6, 78]. Не всі прибічники гетерогенної класифікації частин мови схильні надавати перевагу одному з критеріїв. Так, В. Адмоні слушно вказує, що одночасне застосування декількох критеріїв впливає із самої сутності мовних явищ, але вважає неправомірним виходити з домінуючого становища одного з критеріїв [1, 62 – 65]. В. Серебренніков, міркуючи про переваги гетерогенної класифікації (у її триаспектному варіанті, при якому враховується значення слова, його функція в складі речення та морфологічні особливості), зауважує: “Необхідно визначити, який із цих аспектів є найважливішим” [10, 20].

Застосування гомогенної класифікації, безперечно, не забезпечує послідовної класифікації частин мови, оскільки саме в цих одиницях перетинаються і взаємодіють морфологічний, словотвірний, синтаксичний і лексичний рівні мови. Тільки гетерогенна класифікація, тобто комплексний критерій (семантичний, синтаксичний, морфологічний і для похідних слів словотвірний), дає змогу здійснити всебічну класифікацію слів.

За гетерогенної класифікації частин мови як найперспективнішою щодо охоплення об'єктивних мовних показників треба зважати на ієрархію

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ КРИТЕРІЇВ КЛАСИФІКАЦІЇ СЛІВ ПО ЧАСТИНАХ МОВИ

критеріїв, їхню підпорядкованість одному визначальному критерієві. Таким виступає, звичайно, *семантичний критерій*, що вказує на глибинні семантичні чинники, на яких формуються синтаксичні й морфологічні ознаки слів. Семантичний критерій кваліфікують по-різному. До сфери його застосування входить, зокрема, прямий зв'язок слів певного класу з позамовною дійсністю. Такий зв'язок стосується ядра (центру) лексико-граматичного класу, не будучи застосованим щодо периферійних компонентів останнього, оскільки периферійні компоненти класу співвідносяться не безпосередньо з предметним значенням слів, а з їхнім узагальненим значенням. Узагальнене значення, яке витворилося на ґрунті предметного, лексико-денотативного значення ядра лексико-граматичного класу і яке поширюється також на новосформовані компоненти з іншим предметним значенням, але в тотожній синтаксичній позиції, функціонує в ролі *категорійного значення* частини мови. Категорійне значення, охоплюючи ядро лексико-граматичного класу і його периферію (деривати), характеризує синтаксичні потенції слова. Ступінь узагальнення в лексико-денотативному значенні слова і його категорійному значенні є різним. На найнижчому рівні абстракції перебуває індивідуальне лексичне значення слова, на найвищому – категорійне значення частини мови.

Усі слова, виражаючи відповідне лексичне значення, в мові граматично спеціалізуються. Основу такої спеціалізації створює семантика слова, адже вона коригує вживання слова в певних граматичних функціях. Вирішальну роль щодо граматичної спеціалізації слів відіграють їхні синтаксичні параметри. Завдяки рухливості синтаксичних функцій частин мови виникають синтаксичні деривати частин мови, тобто словоформи з вторинною функцією. Отже, синтаксичний критерій у структурі мови можна розглядати як другий після семантичного [12, 15].

На синтаксичну спеціалізацію нерідко вказує *морфологічний критерій*, який поширюється на формальні ознаки частин мови – сукупність морфологічних категорій і парадигм.

Отже, ієрархія критеріїв набуває такого вигляду: роль базового критерію виконує семантичний критерій, що зумовлює граматичну спеціалізацію слова в реченні або словосполученні; синтаксичний критерій, своєю чергою, є базовим для морфологічного критерію. Поряд із цими трьома базовими критеріями варто назвати ще один – словотвірний, який може бути досить показовим при виділенні частин мови в спірних випадках.

Кожна частина мови виділяється на основі трьохзначного критерію, який включає у свій зміст ознаки лексичні, морфологічні і синтаксичні. Фактично одна частина мови виділяється на основі наявності одних ознак, а друга – на основі наявності інших, незважаючи на відсутність у ній тих, які лягли в основу виділення першої. Кожна частина мови виділяється не за “сукупністю” ознак, які входять у зміст триединого критерію, а по суті за однією з цих ознак. Для кожної частини мови одна з ознак виявляється визначальною, провідною. Саме тому застосування гомогенної класифікації до розподілу слів по частинах мови є недостатнім, неадекватним. Використання лише одного критерію не забезпечує чіткої, послідовної класифікації частин мови. Гетерогенна класифікація є наслідком компромісу між синтаксичним, семантичним і морфологічним принципами класифікації і дає змогу найбільш адекватно розподілити слова між частинами мови.

Залежно від того, який критерій (чи сукупність яких критеріїв) лежить в основі класифікації словникового складу лексики по частинах мови і виділяють різні типи класифікацій. Розглянемо найпоширеніші з них та проаналізуємо їх переваги і недоліки.

Традиційна класифікація вважається однією з найкращих у наш час. Її основи були закладені ще в античні часи в Греції та Римі. Сучасні класифікації, які базуються на даних античних граматик, зазвичай розрізняють наступні частини мови: іменник, прикметник, займенник, числівник, дієслово, прислівник, прийменник, сполучник, вигук, артикль (у тих мовах, де він присутній). Перші шість класів належать до повнозначних слів, решта – до службових.

Специфіка традиційної класифікації полягає в тому, що вона, по суті, не є класифікацією. Кожен клас повнозначних слів (частин мови) характеризується трьома групами ознак: семантичних, формально-морфологічних і синтаксичних. В якості семантичної ознаки виступає головне чи категорійне (граматичне) значення даної частини мови, в якості формально-морфологічної – способи словозміни чи словотвору, специфічні для даної частини мови. До синтаксичних ознак найчастіше відносяться синтаксичні функції певної частини мови, а іноді – ознака сполучуваності даної частини мови з іншими.

О. Есперсен зазначає, що “традиційна класифікація дуже далека від ступеня точності, характерної для геометрії Евкліда... Адже немає згоди щодо того, на чому повинна базуватися

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ КРИТЕРІЇВ КЛАСИФІКАЦІЇ СЛІВ ПО ЧАСТИНАХ МОВИ

класифікація – на формі (і змінах форми) чи на значенні, чи на функції в реченні, чи на всіх цих моментах, узятих разом” [4, 62].

Якщо ж спробувати порівняти отримані класи, то виявиться, що вони, відрізняючись за однією чи двома ознаками, матимуть якусь подібну ознаку. Отримані в результаті такого розподілу класи будуть *перетинатися*, що не відповідає вимогам, котрі ставляться до класифікацій. Ф. Фортунатов зазначає, що прийнятий у наших граматиках поділ на частини мови, який перейшов до нас майже без змін від давніх мовознавців, являє собою “змішування граматичних класів слів з неграматичними їх класами, і тому не може мати значення” [15, 166].

В. Жирмунський розрізняє *логічні* і *реальні* класифікації. Перші характеризуються тим, що відповідно до вимог логіки, в якості основи поділу (класифікації) вибирається якась одна ознака. При такій класифікації можна отримати класи, що не перетинаються між собою. Прикладом є періодична система елементів Д.І. Менделєєва, в основі якої лежить атомна вага елементів. Реальні класифікації, як, наприклад, класифікація рослин і тварин, базуються на сукупності певних ознак.

Існує думка, що класифікації другого типу (описові) не є науковими, а є просто “логічно невпорядкованим переліком, списком тих чи інших подібних одне на одне явищ, складеним за деякими зовнішніми ознаками чи сукупністю такого роду ознак” [11, 38]. Саме класифікацією такого роду – описовою – і є традиційний поділ словникового складу мови на частини мови [5, 9], який навряд чи можна вважати науковою класифікацією слів [17, 78].

Описовий характер традиційної класифікації слів зумовлений тим, що ця класифікація з’явилася не в результаті діяльності вчених, а у відповідності до об’єктивних законів розвитку мови [9, 24].

Можливість побудови формальної класифікації лексики зумовлена насамперед тим, що “змістові характеристики частин мови слід... шукати в особливостях їх морфологічної структури” [8, 171].

Формальна класифікація лексики

Спроби побудувати класифікацію частин мови за формально-морфологічною ознакою робилися ще в античності, зокрема Варроном, який розрізняв чотири частини мови: частину мови, що має відмінки (імена), частину мови, що має часи (дієслова), частину мови, яка має і відмінки, і часи (дієприкметники), частину мови, яка не має ані одного, ані іншого (частки). Оскільки до імен (за типом відмінювання) належать не тільки іменники,

але й прикметники, і займенники, то ця класифікація охоплює всі повнозначні частини мови. Але вона добре підходить лише до латинської і грецької мов і не може бути застосована до сучасних мов.

Ф. Фортунатов побудував класифікацію слів, яка базується саме на формально-морфологічному принципі і застосував її для російської мови. Усі слова він поділяє насамперед на змінні (які мають форми словозміни) і незмінні (які не мають таких форм). Змінні, своєю чергою, поділяються на дієвідмінювані (тобто дієслова) і відмінювані. В останній групі Ф. Фортунатов виділяє слова, які не мають форм словозміни в роді (тобто іменники), і слова, які мають форми словозміни в роді (прикметники).

Незмінні слова теж поділяються на дві групи: слова, які мають форми словотворення (прислівники), і слова, котрі не мають таких форм (прийменники і сполучники) [15, 157, 172]. Очевидно, що класифікація, яка базується лише на одному принципі, дає можливість виділити класи, що не перетинаються між собою. У цьому відношенні класифікація такого роду має переваги з точки зору формальної логіки. Але в даній класифікації деякі слова, які за своїми синтаксичними і семантичними ознаками належать до певних частин мови, за своїми морфологічними ознаками можуть бути віднесені до абсолютно “чужого” класу. Наприклад, у системі частин мови, створеній послідовником Ф. Фортунатова Д. Ушаковим, до класу незмінних слів разом з прийменниками, сполучниками і займенниками потрапляють і невідмінювані іменники типу *кенгуру*. До слів, які мають тільки форми словотворення, разом з прислівниками віднесені і ступені порівняння прикметників, і дієприкметники, і інфінітиви.

Ненадійність формального критерію зумовлюється тим, що “матеріально одне і те ж слово може фігурувати в різних категоріях: так, *кругом* може бути або прислівником, або прийменником” [17, 8].

Таким чином, навряд чи можна говорити про успішне і послідовне застосування формальної класифікації в російській мові. Що ж стосується інших мов, то в них невідповідностей між результатами такої класифікації і реальними мовними даними буде ще більше. Морфологічна класифікація не може бути універсальною, бо “універсальна морфологія немислима” [16, 58].

Синтаксичні класифікації слів по частинах мови базуються на тому, що з трьох основних ознак слова провідною вважається синтаксична, оскільки частини мови являють собою

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ КРИТЕРІЇВ КЛАСИФІКАЦІЇ СЛІВ ПО ЧАСТИНАХ МОВИ

спеціалізовані на певних граматичних функціях групи слів [14, 209]. Синтаксичні ознаки частин мови в деяких випадках можуть замінювати морфологічні навіть у мовах з розвинутою флективною системою. Таким чином, частини мови за своїм походженням являють собою оформлені специфічним чином члени речення або “морфологізовані члени речення” [5, 27]: іменник служить в основному для того, щоб позначити суб’єкт чи об’єкт, дієслово – присудок (предикат), прикметник – означення, прислівник – обставинне слово [3, 129].

Для того щоб визначити, до якої частини мови належить те чи інше слово, необхідно враховувати два синтаксичні принципи: 1) в якості якого члена (членів) речення виступає дане слово; 2) з якими розрядами слів дане слово може чи не може сполучатися. У зв’язку з тим, що обидва принципи можуть застосовуватися незалежно один від одного, можливі два типи синтаксичних класифікацій слів. Прикладом класифікації слів на основі їх сполучуваності (точніше – за характером залежності одне від одного) може слугувати система О. Есперсена. А прикладом класифікації слів за принципом їх синтаксичної функції (синтаксичної позиції) в реченні є класифікація Ч. Фріза.

Класифікація О. Есперсена

Поряд з традиційним поділом на частини мови, О. Есперсен пропонує класифікацію слів за рангами підпорядкування. Обидві класифікації, на думку автора, не виключають, а доповнюють одна одну [4, 131].

Ранги підпорядкування визначаються на основі того, що одні слова можуть виступати в словосполученнях і реченнях у ролі абсолютно визначених членів (вищий ранг), а інші – в ролі визначальних. Останні поділяються на такі, які живляються як визначальні по відношенню до слів першого рангу (другий ранг підпорядкування) і слова, які використовуються як визначальні по відношенню до слів другого рангу.

Так, у словосполученні *дуже тепла погода* слово *погода* належить до першого рангу, *тепла* – до другого, *дуже* – до третього. Головна особливість класифікації за рангами підпорядкування полягає в тому, що класи слів характеризуються не самі по собі, а через їх відношення до інших класів.

Класифікація Ч. Фріза

У своїй класифікації Ч. Фріз виходить з того, що для аналізу речення потрібно знати не лексичне значення слів, а те, до яких формальних класів належать ці слова. Формальні класи в Ч. Фріза визначаються не формами словозміни,

оскільки він має справу з англійською мовою, а позиціями, які ці слова можуть займати в реченні. Для виявлення формальних класів Ч. Фріз використовує наступні речення:

A. *The concert was good.*

B. *The clerk remembered the task.*

C. *The team went there.*

Підставляючи у відповідні позиції цих речень різні слова, він виділяє чотири класи повнозначних слів, не даючи цим класам спеціальних назв, а позначаючи їх порядковими номерами.

Англійська мова належить до тих мов, де члени речення мають суворо визначений порядок. У простому розповідному реченні сучасної англійської мови на першому місці стоїть, зазвичай, підмет, на другому – присудок. Після присудка може стояти або додаток, або обставина. Перед підметом і перед додатком – означення.

Таким чином, слова першого класу – це слова, які можуть займати в реченні перше місце, тобто бути підметом. Ці ж слова можуть знаходитись і після присудка, тобто бути додатками. Слова другого класу займають у реченні друге місце, тобто місце присудка. Слова третього класу можуть уживатися або перед словами першого класу, або після деяких слів другого класу, тобто бути означеннями чи предикативами. Нарешті, слова четвертого класу займають позицію тільки після другого класу, тобто виступають у функції обставин.

Отже, звідси випливає, що в позиції підмета і додатка знаходяться традиційні іменники і займенники, присудка – дієслова, означення – прикметники, обставини – прислівники. Класифікація Ч. Фріза дає такий самий набір основних частин мови, як і класифікація О. Есперсена.

Основною перевагою синтаксичних класифікацій є можливість застосовувати їх практично до всіх мов, оскільки головні синтаксичні функції частин мови для більшості, а може й для всіх мов, однакові. Недоліком цих класифікацій є їхня “синтаксичність”: отримані синтаксичні класи відповідають членам речення, кожен з яких може бути виражений різними частинами мови.

Семантична класифікація лексики

Як і виділення основних класів морфем, класифікація слів виявляється послідовнішою, якщо виходити із загальних граматичних значень. Частковограматичні значення слів варіюють від мови до мови, від однієї групи мов до іншої. Так, іменник в одних мовах може мати категорії роду, числа і відмінка, в інших – лише роду або лише числа і відмінка, в третіх – не мати ніяких частковограматичних категорій. Але в будь-

ПРИНЦИПИ ВІДБОРУ КРИТЕРІВ КЛАСИФІКАЦІЇ СЛІВ ПО ЧАСТИНАХ МОВИ

якому випадку іменник має загальне граматичне значення предметності, яким і зумовлюються всі його частковограматичні категорії. Те саме можна сказати про відношення загальних і часткових категорій будь-якого граматичного класу слів [7, 203].

Між значенням слова, його синтаксичною функцією і відповідним морфологічним оформленням (там, де воно має місце) існує тісний взаємозв'язок. Із найконкретнішого значення предметності випливають певні синтаксичні функції цих слів, які потребують відповідного їх оформлення, зокрема визначених форм зміни слова. Звідси, між іншим, видно, що неправильно виділяти частини мови тільки за морфологічними чи тільки на основі синтаксичних ознак, оскільки іменник є іменником не тому, що він відмінюється, а навпаки, він відмінюється тому, що є іменником. Інакше кажучи, знаючи значення слова, ми використовуємо його як відповідну частину мови.

Прикладом досить послідовної класифікації, яка базується на загальних категоріальних або граматичних значеннях, може служити класифікація, запропонована О. Суником [12, 47 – 48]. У цій класифікації всі повнозначні слова поділяються на дві основні групи: слова, які є назвами предметів, і слова, які виражають ознаку або атрибут. Слова другої групи, своєю чергою, поділяються на такі, що виражають процесуальну ознаку, і такі, що виражають непроцесуальну (статичну) ознаку. В останній групі розрізняють слова, які виражають ознаку предметних слів, і слова, що виражають ознаку непередметних слів. Класифікація частин мови на основі їх формально-морфологічних ознак є більш наочною, зовнішньою, але за зовнішньою подібністю можуть приховуватись глибокі внутрішні розбіжності, і навпаки. Поділ слів на класи на основі їх загального значення дозволяє подолати формальні обмеження, які роз'єднують слова одного класу і об'єднують слова різних класів. Крім того, сфера застосування формальної класифікації обмежується флективними мовами. Вона не може бути універсальною. Що ж стосується загальнограматичних значень або семантичних категорій, то вони є загальними для всіх мов [16, 60].

Недоліком семантичної класифікації є неврахування такого важливого класу слів, як займенники. Займенникові слова тут розподіляються між основними класами слів.

Висновки. У сучасній морфології тривають пошуки нових напрямів у вивченні частин мови. Для сучасного мовознавства характерним є намагання:

1) відстояти традиційну класифікацію і знайти

обґрунтування граматичної та логічної її непослідовності, що виявляється в множинності принципів поділу;

2) обґрунтувати традиційну класифікацію як ієрархічну систему виокремлених нею частин мови;

3) збільшити кількість частин мови за рахунок семантико-граматичних груп лексики, які розглядалися в межах традиційної класифікації як підгрупи. На цій основі російський мовознавець О. Тихонов виділяє п'ятнадцять частин мови: іменник, прикметник, дієприкметник, прислівник, числівник, займенник, дієслово, дієприслівник, слова категорії стану, модальні слова, прийменник, сполучник, частку, вигук, звуконаслідування;

4) видозмінити традиційну систему частин мови за рахунок перегрупування відомих семантико-граматичних груп слів віднесення в розряд самостійних частин мови дієприкметників, дієприслівників, модальних слів, звуконаслідувальних слів;

5) виокремити нові частини мови за рахунок специфічних слів, які не належать до традиційних частин мови.

Роблячи короткий підсумок усього вищесказаного, зазначимо, що проблема визначення поняття *частина мови* залишається актуальною і в наші дні. Це поняття, введене до граматики як науки кілька століть тому без належних теоретичних обґрунтувань, дотепер залишається без достатньо чіткого і задовільного висвітлення. Проблема частин мови, справедливо названа вічною не тому, що припускає можливість вічного її тлумачення з різних точок зору, крім традиційної, а тому, що протягом усього довготривалого періоду існування граматичної теорії і в ній цієї проблеми, остання не знайшла ще конкретного розв'язання. Спроби знайти універсальну класифікацію, яка б ідеально підходила до всіх мов, не припиняються і сьогодні.

1. Адмони В.Г. *Основы теории грамматики* / Владимир Григорьевич Адмони. – М.: Наука, 1964. – 105 с.

2. Балли Ш. *Общая лингвистика и вопросы французского языка* / Шарль Балли. – М.: Изд-во иностр. лит., 1955. – 416 с.

3. Гак В.Г. *Сравнительная типология французского и русского языков: Учеб. для пед. ин-тов по спец. №2103 "Иностр. яз."*. – 2-е изд. / Владимир Григорьевич Гак. – М.: Просвещение, 1983. – 287 с.

4. Есперсен О. *Философия грамматики* / Отто Есперсен. – М.: Изд-во иностр. лит., 1958. – 404 с.

5. Жирмунский В.М. *О природе частей речи и их классификации* // *Вопросы теории частей речи: На материале языков различных типов* / Виктор Максимович Жирмунский. – Л.: Наука, 1968. – 318 с.

ГРОШОВО-КРЕДИТНА СТРАТЕГІЯ В КРАЇНАХ ЦСЄ В КОНТЕКСТІ АНТИКРИЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЄС

6. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія / Ігор Костянтинович Кучеренко. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1991. – Ч.1. – 172 с.
7. Маслов Ю.С. Введение в языкознание / Юрий Сергеевич Маслов. – М.: Высшая школа, 1975. – 32 с.
8. Мухин А.М. Части речи и синтаксические единицы // Вопросы теории частей речи: На материале языков различных типов. – Л.: Наука, 1968. – 286 с.
9. Савченко А.Н. Части речи как грамматические и лексико-грамматические классы слов. – Ростов-на-Дону: Изд. ун-та, 1969. – 86 с.
10. Серебренников Б.А. Общее языкознание. Методы лингвистических исследований / Борис Александрович Серебренников. – М.: Наука, 1973. – 318 с.
11. Соссюр Ф. Курс загальної лінгвістики / Фердинанд Соссюр. – К.: Основи, 1998. – 324 с.
12. Суник О.П. Вопросы общей теории частей речи // Вопросы теории частей речи: На материале языков различных типов / Орест Петрович Суник. – Л.: Наука, 1968. – 176 с.
13. Суник О.П. Общая теория частей речи. – Л.: Наука, 1966 / Орест Петрович Суник. – 131 с.
14. Супрун А.Е. Части речи в русском языке / Адам Евгениевич Супрун. – М.: Просвещение, 1971. – 196 с.
15. Фортунатов Ф.Ф. Избранные труды. – М., 1956. – Т.1. – 450 с.
16. Чикобава А.С. Части речи как понятие филологической грамматики и как понятие описательного анализа / Арнольд Степанович Чикобава. – М.: Учпедгиз, 1964.
17. Щерба Л.В. О частях речи в русском языке / Лев Владимирович Щерба. – Л.: 1974. – 224 с.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2009

УДК 336

Андрій Терес, аспірант

Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАН України,
м. Київ

Денис Русак, асистент кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ГРОШОВО-КРЕДИТНА СТРАТЕГІЯ В КРАЇНАХ ЦСЄ В КОНТЕКСТІ АНТИКРИЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЄС

У статті проаналізовано наслідки поточної фінансово-економічної кризи в Європейському Союзі та в країнах ЦСЄ, досліджено власні характерні особливості, що безпосередньо пов'язані з відмінностями в економіках країн Єврозони та країн ЦСЄ, і які проявились у контексті національних реакцій на фінансові шоки. У статті доведено вплив транзитивних економік ЦСЄ на загальноекономічну ситуацію в ЄС і породження асиметричних шоків, так як транзитивні і розвинені економіки ЄС реагують не синхронно на виклики породжені світовою фінансово-економічною кризою, що особливо виражено під час реагування національних економік країн-членів ЄС на другу та третю кризові хвилі протягом 2008 – 2010 років.

Ключові слова: грошово-кредитна політика, Європейський Союз, фінансова криза, антикризова політика, євро, кредит, банк.

В статті проаналізовані наслідки поточної фінансово-економічної кризи в країнах ЄС та країнах ЦСЄ, досліджено власні характерні особливості, які безпосередньо пов'язані з відмінностями в економіках країн Єврозони та країн ЦСЄ, і які проявились у контексті національних реакцій на фінансові шоки. В статті доведено вплив транзитивних економік ЦСЄ на загальноекономічну ситуацію в ЄС і породження асиметричних шоків. Транзитивні і розвинені економіки ЄС реагують не синхронно на виклики породжені світовою фінансово-економічною кризою, що особливо виражено в період реагування національних економік країн-членів ЄС на другу та третю кризові хвилі протягом 2008 – 2010 років.

Ключевые слова: денежно-кредитная политика, Европейский Союз, финансовый кризис, антикризисная политика, евро, кредит, банк.

The article analyzed the impact of the current financial and economic crisis in the European Union and CEE countries studied their characteristics, which are directly related to differences in the economies of the Euro zone and the CEE countries, and which emerged in the context of national responses to financial shocks.

Key words: monetary policy, European Union, financial crisis, against crisis policy, euro, credit, bank.

Постановка проблеми. Поточна фінансово-економічна криза в Європейському Союзі має ряд власних характерних особливостей, що безпосередньо пов'язані з останньою хвилею розширення ЄС на схід. Вплив транзитивних економік ЦСЄ є невід'ємним фактором, що впливає на загальноекономічну ситуацію в ЄС і породжує асиметричний шок, так як транзитивні і розвинені економіки ЄС реагують не синхронно на виклики породжені світовою фінансово-економічною кризою, що особливо виражено під